

sumpta se habent per modum generis ad observantiam praeceptorum consilii et sine consiliis; sicut non moechari ad non moechari cum virginitate, et ad non moechari cum matrimonio; et ire commune est ad ire equitum et ad ire peditum. Alia vero comparatio est consiliorum ad praecepta sine consiliis observanda, sicut si comparemus euntem in equo ad eum qui vadit pedibus. Similis enim est comparatio virginis seu continentis ad matrimonium et pauperis propter Christum ad eum qui in saeculo suis contentus est. Et sic simpliciter ordine naturae consilia sunt priora praeceptis tamquam perfecta imperfectis, nec oportet quod praecepta sic accepta praecedant naturaliter ordine generationis et temporis consilia; non enim oportet quod ille qui vult continentiam vel virginitatem servare, prius matrimonio jungatur: neque etiam oportet quod ille qui vult esse pauper propter Christum, prius saecularem vitam agat, in qua suis divitiis sit contentus; sicut etiam non oportet quod ille qui vult ire eques Romam, prius vadat pedes, et postea eques; sed melius est si a principio eques vadat.

Et per hoc patet responsio ad objecta.

ARTICULUS XX.

Utrum peccata contra praecepta secundae tabulae sint graviora peccatis quae sunt contra praecepta primae tabulae.— (Art. 18, arg. 1; et 1-2, quaest. 110, art. 6.)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod peccata quae sunt contra praecepta secundae tabulae, sint graviora peccatis quae sunt contra praecepta primae tabulae. Peccatum enim contra praecepta secundae tabulae est, contempto bono incommutabili, commutabili bono adhaerere; sicut patet in furto et adulterio, et aliis huiusmodi. Sed contemptus incommutabilis boni est peccatum contra praecepta primae tabulae, quibus ordinamur ad adhibendam reverentiam Deo. Ergo peccata quae sunt contra praecepta secundae tabulae, includunt peccata quae sunt contra praecepta primae tabulae et aliquid addunt; ergo sunt graviora.

2. Praeterea, simonia est maximum peccatum. Sed simonia, cum sit species avaritiae, est contra praecepta secundae tabulae. Ergo peccata quae sunt contra praecepta secundae tabulae, sunt graviora.

Sed contra est, quod peccata contra praecepta primae tabulae, sunt infidelitas, desperatio, et alia huiusmodi, quae sunt gravissima peccata. Ergo peccata quae sunt contra praecepta primae tabulae, sunt graviora.

Respondeo dicendum, quod formalis ratio peccati mortalis consistit in aversione a Deo. Si enim esset inordinata conversio ad bonum commutabile sine aversione a Deo, non esset peccatum mortale. Praecepta autem primae tabulae secundum se ordinant directe hominem in Deum, unde dicuntur ad dilectionem Dei pertinere. Et ideo peccata quae sunt contra praecepta primae tabulae, directe et secundum se important aversionem a Deo; peccata autem quae sunt contra praecepta secundae tabulae, per se quidem deordinant nos principaliter circa bona commutabilia, circa quae ordinamur per praecepta secundae tabulae; ex consequenti autem deordinant nos a Deo. In unoquoque autem genere potissimum est id quod est per se; unde peccata quae sunt contra praecepta primae tabulae, secundum suum genus sunt gravissima in genere peccatorum.

Ad primum ergo dicendum, quod contemptus Dei per se intentus est in peccatis quae sunt contra praecepta primae tabulae; sic autem non ex necessitate includitur in peccatis quae sunt contra praecepta secundae tabulae; non enim ille qui fornicatur, intendit hoc agere in contemptum Dei; sed intendit principaliter delectari, ad quod consequitur quod Deum contemnat, praeter principalem intentionem mandata eius transgrediens.

Ad secundum dicendum, quod simonia non est maximum peccatum simpliciter, sed maximum inter illa quae committuntur circa contractus pecuniarios; et hoc etiam est ex hoc quod irreverenter se habet homo ad res sacras, in quo attingit peccata quae sunt contra praecepta primae tabulae.

QUAESTIO XI.

Deinde quaesitum est de his quae pertinent specialiter ad quosdam hominum status. Et primo de his quae pertinent ad praelatos. Secundo de his quae pertinent ad doctores. Tertio de his quae pertinent ad religiosos. Quarto de pertinentibus ad clericos. Circa primum quaesita sunt tria: 1° utrum B. Matthaeus vocatus sit statim a teloneo ad statum Apostolatus et perfectionis; 2° utrum ille qui eligitur canonicus in Episcopum, melius faciat consentiendo electioni de se factae, vel eam recusando; 3° utrum praelatus qui dat beneficium ecclesiasticum alicui suo consanguineo, sperans per hoc suum genus exaltari et ditari, committat simoniam.

ARTICULUS XXI.

Utrum B. Matthaeus fuerit vocatus statim de teloneo ad statum Apostolatus et perfectionis.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod B. Matthaeus non fuit vocatus statim de teloneo ad statum Apostolatus et perfectionis. Dicit enim Gregorius super Ezechielem: *Nemo repente fit summus*. Sed status Apostolatus et perfectionis evangelicae est summus status humanae vitae. Ergo Matthaeus non fuit statim vocatus ad statum perfectionis et Apostolatus.

Sed contra est quod Hieronymus dicit super Matthaum, quod *de publicano repente fit Apostolus*; et Beda dicit super Lucam, quod *de publicano in Apostolum, de teloneario in Evangelistam mutatus est*; et quaedam Glossa dicit Luc. v. quod *nullam prorsus cogitationem vel respectum hujus vitae sibi reservavit*; quod est perfectionis evangelicae. Ergo statim vocatus est ad statum Apostolatus et perfectionis.

Respondeo dicendum, quod quaestio ista ex verbis Evangelii determinari potest. Si enim loquamur de Apostolatu, manifestum est secundum narrationem Matthaei, Marci, et Lucae, quod Dominus post vocationem Matthaei aliquanto spatio temporis interjecto ex suis discipulis duodecim Apostolos elegit, inter quos unus fuit Matthaeus. Et sic patet quod statim a principio fuit vocatus ad discipulatum Christi, non autem ad Apostolatum, nisi secundum praedestinationem Christi, qui eum in Apostolum sumendum disponebat: et secundum hoc intelligenda sunt verba Hieronymi et Bedae. Si autem loquamur de perfectione evangelica, sic manifestum est quod statim a principio vocatus est ad statum perfectionis: dicitur enim Lucae v. 28, quod *urgens, relictis omnibus, secutus est eum*: quod etiam ad discipulatum Christi pertinebat, secundum illud quod dicitur Lucae xiv. 33: *Nisi quis renuntiaverit omnibus his quae possidet, non potest esse discipulus meus*.

Ad primum ergo dicendum, quod summum in vita humana potest accipi dupliciter. Uno modo secundum comparationem status ad statum, secundum quod in humana vita unus status est major alio, et aliquis est summus; et sic nihil prohibet aliquem fieri repente summum, id est attingere ad statum summum. Et hoc apparet tam in spirituali quam in saeculari. Inveniuntur enim aliqui statim a pueritia ad statum religionis, qui est perfectissimus, convolasse, vel proprio arbitrio, sicut Beatus Joannes Baptista et Beatus Benedictus; vel etiam de vocatione parentum, sicut illi qui monasteriis traduntur a paren-

tibus. Sic non oportet ut aliquis in saeculari vita exerceatur antequam ad religionem transeat, sicut non oportet quod aliquis exerceatur in laicali vita antequam clericus fiat. Similiter etiam aliqui repente assumuntur ad regnum vel ab ipsa pueritia, sicut Salomon et Josias reges Juda vel etiam in ultimo statu, sicut Saul: et Eccles. iv. 14 dicitur, quod *de carcere cunctisque interdum quis ad regnum progreditur*. Alio modo potest accipi summum per comparationem graduum qui sunt perfectio unius hominis; et sic intelligit Gregorius quod nemo repente fit summus. Dicit enim Augustinus super Canonicam Joan. quod *caritas non mox ut nascitur, perfecta est; nam ut perficiatur, nascitur; cum fuerit nata, nutritur; cum fuerit nutrita, roboratur; cum fuerit roborata, perficitur*. Contingit tamen quandoque, quod unus homo repente incipit ab altiori gradu sanctitatis quam sit summum ad quod pertingit perfectio alterius hominis; ut patet de B. Benedicto, de quo Gregorius dicit in II Dialog. quod *praesentes et secuturi omnes agnosant, Benedictum puerum conversationis gratiam a perfectione coepisse*.

ARTICULUS XXII.

Utrum melius faciat qui consentit electioni canonicae de se factae, quam qui eam recusat. — (1-2, quaest. 185, art. 1, ad 1, 3, et art. 2; et 4, dist., 29, art. 4, ad 4.)

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod melius faciat qui consentit electioni canonicae de se factae, quam qui eam recusat. Dicit enim Gregorius, XII Moral.: *Potestas cum percipitur, non ex libidine amanda est*. Sed quando aliquis per canonicam electionem episcopalem dignitatem adipiscitur, non percipit eam ex libidine. Ergo debet eam amare: non ergo debet eam recusare.

Sed contra est quod Gregorius dicit, XXXVIII Moral., quod *praelatio per meliorem intentionem fugienda est*.

Respondeo dicendum, quod in eo qui electioni canonicae de se factae consentit, considerari praecipue debet quid intendit. Si enim intendit aliquid temporale, puta honorem, divitias, excutere se a iugo religionis, aut aliquid huiusmodi; manifestum est quod est prava intentio: unde melius faceret si non assentiret. Si autem intendit profectum Ecclesiae, sic planum est quod bona est intentio. Unde Augustinus dicit, XIX de Civit. Dei: *In actione non amandus est honor in hac vita, sive potentia, sed opus ipsum, si recte, atque utiliter fit, id est ut valeat ad salutem subditorum*; et inducit illud Apostoli quod

habetur I ad Tim. 3, 1: *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.*

Sed tamen sciendum est, quod ad hoc opus maxima requiritur idoneitas: quia, ut Gregorius dicit in Pastoral., *tantum actionem populi debet actio transcendere praesulis, quantum distare solet a grege cetera pastoris*: ad quod humana fragilitas secundum proprias vires sufficiens non est, secundum illud Apostoli, II ad Cor. II, 16; *Et ad haec quis tam idoneus?* sed tamen ex auxilio gratiae divinae homines idonei et sufficientes redduntur: sicut ipse postmodum subdit (cap. III, 6): *Idoneos fecit ministros novi testamenti.* Potest ergo aliquis laudabiliter considerans proprium defectum, ex humilitate officium praelationis recusare, sicut Hieremias (cap. I, 6) dicit: *Nescio loqui, quia puer ego sum*; potest etiam laudabiliter consentire ex caritate fraterna, ut salutem proximorum procuret, sicut Isaias qui dicit (cap. VI, 8) *Ecce ego, mitte me.*

Sed sicut Gregorius dicit in Pastor., *in utroque est subtiliter intuentum: quia et is qui recusavit, plene non restitit; et is qui mitti voluit, ante se per altaris calculum purgatum vidit; ne aut non purgatus adire quisque sacra ministeria audeat; aut quem superna gratia eligit, sub humilitatis specie supernae dispositioni contradicat.*

Quia ergo valde difficile est purgatum se quemlibet posse agnoscere, praelationis officium tutius declinatur; non tamen pertinaciter, cum ad suscipiendum hoc superna voluntas agnoscitur.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum Gregorii non debet sic intelligi: Potestas cum ex libidine percipitur, non est amanda, amanda est; sed ita: Potestas cum percipitur, non est amanda ex libidine; subdit enim: *Sed ex longanimitate toleranda.*

Ad secundum dicendum, quod melior est intentio praelationem fugientium secundum proprium desiderium, dummodo non adsit necessitas ex parte imponentis hoc onus. Unde Augustinus dicit, XIX de Civit. Dei: *Superior locus, sine quo populus regi non potest, etsi ita teneatur ut deest, tamen indecenter appetitur, otium enim sanctum quaerit caritas veritatis, negotium iustum suscipit necessitas caritatis.*

ARTICULUS XXIII.

Utrum praelatus qui dat beneficium alicui suo consanguineo ut exaltetur, simoniam committat. — (4, dist. 25, quaest. 3, art. 3.)

Circa tertium sic proceditur, Videtur quod praelatus qui dat beneficium ecclesiasticum alicui suo consanguineo vel amico, ut alii ejus consanguinei exaltentur, simoniam committat. Est enim simonia *studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale, aut spirituali annexum.* Sed in casu praedicto videtur esse emptio et venditio, in quibus est liberalitas: hic autem hoc speratur, ut liberaliter recompenset. Ergo est ibi simonia.

Sed contra est quod Isaias XXXIII, super illud, *Beatus qui excutit manus suas ab omni munere*, dicit Glossa, quod triplex est munus; a manu, a lingua, ab obsequio; quorum nullum est in proposito casu. Ergo non est ibi simonia.

Respondeo dicendum, quod cum simonia circa emptionem et venditionem consistat, hic distinguendum videtur: quia si praelatus intendit obligare eum cui dat beneficium ecclesiasticum, ad aliquam recompensationem faciendam sibi vel suis consanguineis, intentio simoniaca est; intendit enim quamdam tacitam venditionem; si vero non intendat eum obligare, sed intendat quod ille sibi vel sua propria sponte temporaliter recompenset, est quidem prava intentio et carnalis, sed non simoniaca.

Ad primum ergo dicendum, quod secundum Philosophum in IV Ethic., liberalitas non est circa quemlibet usum pecuniae, sed est circa donationes et sumptus; simonia autem est circa emptionem et venditionem.

QUAESTIO XII.

Deinde circa doctores quaesita sunt duo: 1° si doctor semper praedicavit aut docuit principaliter propter inanem gloriam, utrum habet aureolam, si in morte poeniteat; 2° utrum si ex doctrina alicujus doctoris aliqui revocentur a meliori bono, utrum ille doctor teneatur illam doctrinam revocare.

ARTICULUS XXIV.

Utrum ille qui semper propter inanem gloriam docuit, per poenitentiam aureolam recuperet. — (4, dist. 33, quaest. 3, art. 3, ad 3; et dist. 44, quaest. 5.)

Ad primum sic procedebatur. 1. Videtur quod ille qui semper propter inanem gloriam docuit, per poenitentiam aureolam recuperet. Aureola enim doctrinae debetur fructui, scilicet conversioni fidelium, secundum illud ad Phil. iv, 1: *Gaudium meum et corona mea*. Sed potuit contingere quod ex praedicatione ejus qui propter inanem gloriam principaliter praedicavit, secutus est fructus conversionis fidelium. Ergo si poeniteat, debetur ei aureola.

2. Praeterea, sicut virginitati debetur aureola, ita et doctrinae. Sed si illa quae, cum virgo sit carne, mente tamen est corrupta, poenitentiam agit, recuperat aureolam. Ergo pari ratione et doctor qui propter inanem gloriam praedicavit.

Sed contra est quod opera mortua per poenitentiam non reviviscunt. Sed opera istius doctoris propter inanem gloriam praedicantis fuerant mortua, id est cum peccato facta. Ergo non reviviscunt per poenitentiam ad praemium consequendum.

Respondeo dicendum, quod cum aureola importet quandam singularem excellentiam praemii, necesse est quod praesupponat auream, sicut comparatus praesupponit positivum; et hoc figuratur Exod. xxv, 26, ubi dicitur: *Facies. . . super coronam auream, alteram aureolam*; et ideo qui non meretur auream, id est praemium essentiali, non meretur aureolam. Qui autem propter inanem gloriam operantur, non merentur praemium essentiali, quia receperunt mercedem suam, ut dicitur Matth. vi, unde nec merentur aureolam. Poenitentia autem restituit homini praemia prius habita; non autem confert ei ea quae non habuit, nisi in quantum ipse motus poenitentiae est meritorius. Unde talis non meretur aureolam.

Ad primum ergo dicendum, quod conversioni fidelium debetur aureola, praesupposito merito essentialis praemii in eo qui praedicavit; alioquin locum habet quod dicitur Matth. xvi, 26: *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur?*

Ad secundum dicendum, quod aureola virginitatis debetur integritati carnis, quae manet post poenitentiam; et ideo debetur virgini poenitentia aureola; sed aureola doctrinae debetur aetui doctoris, qui transit; et ideo post poenitentiam non debetur aureola doctori, nisi actus referretur.

ARTICULUS XXV.

Utrum si per doctrinam alicujus aliqui retrahantur a meliori bono, ille teneatur suam doctrinam revocare.

Circa secundum sic proceditur. 1. Videtur quod si per doctrinam alicujus aliqui retrahantur a meliori bono, ille teneatur suam doctrinam revocare. Talis enim doctor in sua doctrina facit scandalum activum; quia doctor informat intellectum; intellectus autem informat affectum, et per consequens actum. Sed scandalum activum tenetur quilibet remove. Ergo talis doctor tenetur suam doctrinam revocare.

2. Praeterea, spiritualia sunt temporalibus potiora. Sed in temporalibus, ut Augustinus dicit, non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Ergo multo magis doctori, qui facit damnum in spiritualibus, non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, quod fit per revocationem doctrinae.

Sed contra est quod Gregorius dicit: *Veritas non est dimittenda propter scandalum*.

Respondeo dicendum, quod hic distinguendum videtur. Si enim doctor doceat falsam doctrinam, tenetur eam modis omnibus revocare; et maxime si ex ea spirituale damnum sequatur. Si vero doceat veram doctrinam; potest ex ea sequi detrimentum spirituale in auditoribus dupliciter. Uno modo ex defectu ipsius qui docet: uno modo quia doctrinam subtilem et altam proponeret rudibus, qui non essent illius doctrinae capaces: qui ex hoc detrimentum salutis incurrerent: contra exemplum Apostoli, qui dicit, I ad Corinth. iii, 1: *Tamquam parvulis in Christo lac potum dedi vobis, non escam*: alio modo, quia confuse et inordinate proponit, non praefertens majora minoribus, contra id quod Gregorius dicit in Pastoralis: *Sic laudanda sunt bona summa, ne despiciantur ultima; sic nutrienda sunt bona ultima, ne dum sufficere creduntur, nequaquam tendatur ad summa*. Et in his casibus tenetur doctor ex cuius doctrina damnum spirituale accidit, contra hoc damnum remedium ponere in quantum potest, exponendo saltem doctrinam suam. Alio modo potest contingere ex defectu aliorum; puta si aliqui, dicendo aliqua erronea, inducerent homines ad aliquam religionem; utpote si dicerent quod quicumque intrat talem religionem, statim erit aequalis meriti sicut Beatus Petrus. Et in hoc casu non tenetur cessare a sua doctrina. Intrare enim religionem propter errorem non est bonum. Unde sic non retrahit homines a meliori bono talis doctor: et hoc est Gregorius dicit in Pasto-

rali: *Sicut incauta locutio in errorem protrahit, ita indiscretum silentium eos qui erudiri poterant, in errore derelinquit.*

Et per hoc patet responsio ad objecta.

QUAESTIO XIII.

Deinde circa religiosos quaestio sunt duo: 1° utrum religiosi teneantur patienter tolerare injurias sibi factas; 2° utrum ille qui jurat se non intraturum religionem, possit licite religionem intrare.

ARTICULUS XXVI.

Utrum religiosi debeant tolerare suos impugnatores. — (2-2, quaest. 108, art. 1, ad 2, et 4, et quaest. 188, art. 3, ad 1; et opusc. 19, cap. 17.)

Circa primum sic proceditur. 1. Videtur quod religiosi non debeant tolerare suos impugnatores. In impugnatione enim perfectorum virorum Deus impugnatur: unde Dominus Saulo persequenti discipulos Christi dixit, Actuum ix, 4: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Sed perfecti viri non debent impugnatores Dei tolerare. Ergo neque impugnatores proprios.

2. Praeterea, quilibet perfectus debet obviare his quae statui perfectionis praedificent; unde Apostolus dicit, II ad Corinth. vi, 3: *Ut non vituperet ministerium nostrum.* Sed per hoc quod perfecti impugnantur, statui perfectionis derogatur. Ergo perfecti viri non debent tolerare suos impugnatores.

Sed contra est quod Gregorius dicit: *Non sumus perfecti, si aliorum inordinationes ferre non possumus.*

Respondeo dicendum, quod perfecti viri dupliciter impugnari possunt: uno quidem modo quantum ad personas proprias, utpote cum inferuntur eis injuriae personales; alio modo possunt impugnari quantum ad statum eorum, ut puta cum aliquis verbis vel factis perfectionis statui derogat: et haec duo tanguntur Jac. ii, 6: *Nonne divites per potentiam opprimunt eos?* quod pertinet ad personales injurias: *Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod invocatum est super eos?* quod pertinet ad religionem vel statum. In injuriis ergo personalibus decet perfectos viros esse maxime patientes, ut sint etiam parati plura sufferre, secundum illud Matthaei v, 39: *Si quis percusserit in dextra maxilla, praebet ei et alteram.* Statum vero suum impugnari non debent pati, quantum resistere possunt; hoc enim vergeat in injuriam Dei; unde contra quosdam dicitur Ezech. xiii, 5: *Non ascendistis ex adverso, nec opposuistis vos murum pro domo*

Israel. Et ideo Dominus injurias quae contra humanitatem ejus inferebantur, patienter toleravit sicut cum Judaei dicebant: *Ecce homo vorax et potator vini, ut habetur Matth. xi, 19; et sicut diabolus dixit ei: Mitte te deorsum, quod videbatur ad propriam injuriam pertinere; sed injurias Dei non tolerabat: unde Phariseos dure redarguit Matthaei xii, quia dicebant quod in Beelzebub egeret daemonia, quod pertinebat ad injuriam Spiritus sancti. Et similiter cum diabolus ei dixit (Matth. iv, 9): Haec omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me: quod ad injuriam Dei pertinebat; statim enim eum repulit, dicens: Vade, Satana, ut habetur Matthaei iv, ubi dicit Chrysostomus: Illius discamus exemplo nostras quidem injurias magnanimitate sustinere; Dei autem injurias nec usque ad auditum sufferre; quantum in propriis injuriis esse quoniamlibet patientem laudabile est; injurias autem Dei dissimulare, nimis est impium.*

Et per hoc patet responsio ad objecta.

ARTICULUS XXVII.

Utrum qui juravit se non intraturum religionem, possit licite intrare.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod ille qui juravit se non intraturum religionem, non possit licite intrare. Omnis enim obligatio licita, est adimplenda. Sed licitum erat ei non intrare religionem. Ergo, cum ad hoc juramento se obligavit, videtur quod teneatur non intrare.

Sed contra est, quia nullum impedimentum spiritualis profectus est ex Deo. Sed juramentum est ex Deo. Ergo per juramentum non impeditur spiritualis profectus intrandi religionem.

Respondeo dicendum, quod obligatio juramenti tripliciter se potest habere. Quandoque enim est illicita obligatio, et de re illicita, puta cum aliquis jurat se fornicaturum; et tale juramentum non tenetur homo adimplere, nec etiam est licitum impleri. Quandoque vero est obligatio licita et de re licita, puta cum aliquis jurat se eleemosynam daturum; et tale juramentum praeterire non licet. Quandoque vero est obligatio illicita, sed de re licita; puta cum aliquis jurat se non facturum aliquid majus bonum, quod tamen facere non tenetur, puta jejunare, vel non dare aliquam eleemosynam, vel religionem non intrare; tunc enim id ad quod se juramento obligat, licitum est, sed tamen obligatio est illicita; quia per hoc homo, quantum in se est, obfirmat se contra gratiam Spiritus Sancti, quae facit hominem in suo corde ascensionem disponere. Unde tale jura-

mentum licite potest homo implere, abstinendo ab illo bono quod facere non tenetur; non tamen cogitur ex illo juramento ad hoc quod impleat quod juravit; quia juramentum, ad hoc quod sit obligatorium, debet habere tres comites, iudicium, iustitiam, et veritatem, ut habetur Hierem. iv. Huic autem juramento deest iudicium discretionis, quia vergit in deteriorem exitum, retrahendo a meliori bono.

ARTICULUS XXVIII.

Utrum liceat clerico qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas sequentis diei de sero. — (Art. 67; et 3 part. quaest. 80, art. 8 ad 5.)

Deinde circa clericos quaesitum est unum; utrum scilicet liceat clerico qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas sequentis diei de sero; et videtur quod non. Dicitur enim Eccli. xx, vii: *Lascivus et imprudens non serrabit tempus*. Sed iste in dicendo matutinas non observat tempus: cum enim dies incipiat a media nocte, videtur quod matutinas sequentis diei dicat in die praecedenti. Ergo videtur quod hoc ad lasciviam et imprudentiam pertineat; et ita videtur esse peccatum.

Sed contra, Deus clementior est quolibet homine. Sed homo non imputat debitori in culpam, si debitum sibi reddat ante tempus. Ergo multo minus Deus.

Respondeo dicendum, quod hic consideranda est intentio ejus qui praevinit tempus in matutinis dicendis, vel in quibuscumque horis canonicis. Si enim hoc facit propter lasciviam, ut scilicet quietus somnolentiae et voluptati vacet, non est absque peccato. Si vero hoc faciat propter necessitatem, et licitarum honestarum occupationum, puta si clericus aut magister debet videre lectiones suas de nocte, vel propter aliquid aliud hujusmodi, licite potest de sero dicere matutinas, et in aliis horis canonicis tempus praevinire, sicut etiam hoc in solemnibus Ecclesiis fit: quia melius est Deo utrumque reddere, scilicet et debitas laudes, et alia honesta officia, quam quod per unum aliud impediatur.

Ad primum dicendum, quod quantum ad contractus et alia hujusmodi, dies incipit a media nocte; sed quantum ad ecclesiasticum officium et solemnitatum celebritates incipit dies a vespere: unde si aliquis post dictas vespere et completorium, dicat matutinas, jam hoc pertinet ad diem sequentem.

QUODLIBETUM SEXTUM

QUAESTIO I.

Quaesitum est de Deo, de Angelo, de homine, et de creaturis pure corporalibus. Circa Deum quaesitum est unum; utrum scilicet unitas essentiae ponat in numerum cum unitate personae.

ARTICULUS I.

Utrum unitas essentiae ponat in numerum cum unitate personae.

Et videtur quod non. Sunt enim tres personae divinae. Si ergo unitas essentiae poneret in numerum cum unitate personae, sequeretur quod in Deo esset quaternitas, quod est haereticum. Non ergo unitas essentiae ponit in numerum cum unitate persone.

Sed contra, si unitas essentiae sit penitus idem cum unitate personae, non ponens cum ea in numerum; sequeretur, quod de quocumque praedicatur unum, praedicaretur et reliquum. Sed unitas essentiae praedicatur de tribus personis; dicimus enim, quod Pater et Filius et Spiritus Sanctus sunt unum. Ergo unitas personalis praedicabitur de eis ut dicatur, quod Pater et Filius et Spiritus Sanctus sunt unus; quod patet esse falsum.

Respondeo dicendum, quod unumquodque in quantum est unum, in tantum est ens; unde ens et unum convertuntur. Est autem unumquodque ens per suam formam; unde et unumquodque per suam formam habet unitatem, et inde est quod quae est comparatio formae ad formam, eadem est comparatio unitatis ad unitatem. Deus autem est formaliter Deus per suam essentiam; proprietates autem personalis est quasi forma constituens personam: quae quidem realiter distinguitur ab alia persona propter oppositionem relativam; sed proprietates personalis non distinguitur realiter ab essentia, alioquin sequeretur quod in Deo esset compositio, et quod aliquid adveniret ei per modum accidentis, nam omne quod est extra essentiam rei accidentaliter advenit. Differt tamen proprietates personalis ab essentia, secundum modum intelligendi et significandi. Nam essentia dicitur absolute; proprietates vero personalis importat relationem. Unde patet quod unitas personae non ponit in